

**LINGUAL IMAGE OF THE HEART AS AN EXPRESSION OF THE PSYCHOEMOTIONAL
CONDITION OF THE HUMAN IN THE ARTISTIC TEXT
(ON THE MATERIAL OF M. KOTSIUBYNSKY'S WORKS)**

In modern linguistics, studies presenting an anthropocentric approach to the interpretation of linguistic phenomena are relevant. Among them there are numerous works describing linguistic means of perceiving the spiritual world of man. This article examines the specificity of the use of somatism heart as a linguistic means of reflecting a person's psycho-emotional state in M. Kotsiubynsky's artistic discourse. The article mentions that the writer actively resorted to the image of heart as a repository of human feelings, moods, and experiences.

The lexeme heart serves to reveal the mental state of the heroes of works, to describe their emotions caused by various factors. The emotional world of M. Kotsiubynsky's characters emerges through descriptions of feelings in the heart: pain, lightness, heaviness, cold, warmth. The works of the writer revealed extensive verbal series to indicate the characteristics of the heartbeat, caused by a certain emotional state: to beat, to tremble; to denote movement, physical action: to sniff, to grasp, to shake, to twist, to depart, etc., by which the penetration of emotions into the human heart is described. M. Kotsiubynsky depicts the emotional state of a person through a personalized image of the heart.

Included in the phrases with somatism, the writer gives various characteristics of the psycho-emotional state: the power of emotions, their dynamics, growth, decline, long stay in a certain emotional state. The article focuses on the use of epithets and comparisons that express the expressive potential of the heart image and detail descriptions of feelings and emotional expressions. M. Kotsiubynsky's idiosyncrasy is characterized by active use of phraseologisms with the lexeme heart.

Keywords: somatism, heart, vocabulary expressing emotions, writer's idiosyncrasy, epithets, comparison, metaphor, personification.

УДК 808.545

Котляренко С. В.

**КУЛЬТУРА ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА – ЗАПОРУКА
УСПІХУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті проаналізовано особливості теоретичної і практичної підготовки студентів-філологів; засвоєння студентами теоретичних основ навчальних дисциплін професійного циклу і розумінні специфіки використання їх під час практичної діяльності.

Методика проведення аналізу тексту; класифікація і уміння застосовувати позамовні (рухові) засоби виразності в процесі читання, мовлення (поза, жест, міміка); володіння засобами логіко-емоційної виразності читання для розкриття і передачі (відтворення) змісту тексту; засобами інтонаційної та стилістичної виразності мовлення, високим рівнем власної мовленнєвої культури; засобами визначення емоційної функції наголошених слів (емоційного заряду тексту); технологіями вирішення творчих перспективних завдань наскрізної словесної дії і аналізу тексту.

Ключові слова: практична підготовка студента-філолога, аналіз тексту, навчально-пізнавальна діяльність, специфіка уроку, освіта, практична спрямованість.

Одне з найважливіших завдань педагогічної науки на сучасному етапі – підготовка фахівця такого рівня, який був би конкурентноспроможним на світовому ринку освітніх послуг. Основна увага в цьому контексті приділяється розробці ефективних шляхів і засобів професійної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти.

Учитель-словесник – це не просто професія, а покликання, бо він повинен не тільки навчити, а й пробудити, прищепити любов до прекрасного, до культури мовлення, культури читання та спілкування. А тому, кому як не нам, викладачам педагогічних закладів вищої освіти, потрібно донести це до наших студентів.

У навчанні дітей виразного читання та мовлення велику роль відіграє підготовка самого вчителя до такого уроку (Буяльський Б., Копчук А., Волошина Н., Шкловська О.).

Наша мета – навчити студентів ставитися до будь-якого тексту для читання як до об'єкта, який потребує докладання певних зусиль для того, щоб зробити його доступним розумінню, переконливим, виразним, емоційним і естетично привабливим. Особлива увага

приділяється виробленню навичок читання текстів різних типів та з різними комунікативними завданнями; вміння здійснити партитуру для виконання, що буде корисним і при підготовці публічних виступів різних жанрів.

Як навчитись мистецтва публічного мовлення? Досягти цієї мети цілком ймовірно шляхом вирішення завдань, а саме: на матеріалі текстів оволодіти всіма операціями на етапах підготовки читця до виконання різножанрових художніх творів, одержати необхідні для виконавсько-мовленнєвої діяльності знання, розвинути відповідні уміння й навички публічного мовлення.

Звичайно, все до кінця зрозуміло стане на перших пробних уроках у школі. Перебуваючи зі студентами на педагогічній практиці, можемо спостерігати як вони нервують під час проведення уроків літератури на яких вивчаються невеликі за обсягом твори, особливо ліричні.

Студенти повинні вміти підготувати твір для читання та аналізу його з дітьми – провести літературознавчий і дійовий аналізи тексту; аналізувати особливості виразного читання і переповідання творів різних жанрів; класифікувати і застосовувати позамовні (рухові) засоби виразності в процесі читання, мовлення (поза, жест, міміка); виразно читати й розповідати художні твори різних жанрів (байки, оповідання, казки, вірші); добре володіти засобами логіко-емоційної виразності читання для розкриття і передачі (відтворення) змісту тексту; засобами інтонаційної та стилістичної виразності мовлення, високим рівнем власної мовленнєвої культури; засобами визначення емоційної функції наголошених слів (емоційного заряду тексту); технологіями вирішення творчих перспективних завдань наскрізної словесної дії і аналізу тексту з дітьми.

Доречним буде використати запропоновані А.Капською показники знань і умінь, необхідних для мовленнєвої діяльності:

1. Закономірності усного мовлення та спілкування зі слухачами під час словесної дії.
2. Основні питання теорії й історії мистецтва слова, основи літературознавства.
3. Закономірності логіки мовлення, розвитку творчого бачення, теорію техніки мовлення.
4. Прийоми і методи організації навчально-виховної діяльності, ефективні форми роботи

з використанням мистецтва живого слова.

Майбутні вчителі повинні вміти:

1. Граматично правильно будувати і передавати авторські й власні думки, визначати й передавати власне ставлення до висловленого.
2. Визначати надзавдання і підтекст словесної дії.
3. Володіти властивостями голосу, підкоряючи їх конкретному змісту, думкам і меті мовлення.
4. Досконало володіти дикцією, орфоепічними нормами літературного мовлення.
5. Володіти інтонацією залежно від змісту і мети словесної діяльності.
6. Володіти мімікою і жестами відповідно до змісту і мети мовленнєвої діяльності.

Потрібно вчити молодь читати, читати свідомо, розумно. Про начитаність людини судять не за кількістю прочитаних книг, а по тому, як вона зуміла розібратись у них. Учнім потрібно радити не просто читати книги, але більше думати над їхнім змістом, над характеристиками людей, змальованих у книжці, намагатись самостійно проаналізувати той чи інший художній твір. Та потрібно пам'ятати, що все це відбувається під керівництвом вчителя. Він веде їх від самостійного сприймання тексту до логічно осмисленого, прагнучи виробити в учнів уміння самостійно аналізувати твір. Безперечно, вчитель не може обмежуватись лише збудженням активних емоцій на уроках, він повинен вміти ще й керувати ними, спрямовувати процес сприймання літератури. Для того, щоб якнайактивніше використати можливості виразного читання, учитель має спиратись на здатність дітей самостійно мислити, міркувати, порівнювати, робити висновки й узагальнення. Як відомо, мета має реалізуватись через певні завдання, а саме: зацікавлення учнів художнім твором як явищем мистецтва слова, щоб викликати цікавість прочитати даний твір, розвиток уміння сприймати літературний твір як явище мистецтва слова, формування читацької культури, удосконалення навичок виразного читання.

Питання, які розглядаються, допомагають майбутнім вчителям-словесникам використати набуті знання з мови у виконавсько-мовленнєвій діяльності, дають студентам змогу виробити критичний підхід до проблем виразного читання художніх творів, передбачених шкільними програмами.

Але не можна не сказати ще й про позитивний вплив виразного читання на розвиток зв'язного мовлення. Існує чимало студентів (учнів), які бояться чи не вміють висловлювати свої думки, а саме виразне читання стає їм на допомогу. Наприклад, можна запропонувати таку вправу: „оживити слово”. Діти з задоволенням виконують творче завдання, а потім проговорюють, звертаючи увагу на міміку, жести та роблять самостійний аналіз прочитаного. Як бачимо, студенти мають знати, що всі свої знання вони безпосередньо мають застосувати на уроках літератури, іншими словами, ми ніби проводимо паралель студент-учень.

Лише спільними зусиллями викладача і студентів можна засвоїти основи будь-якої навчальної дисципліни. Як підсумок, майбутній вчитель повинен поставити перед собою конкретну мету – навчитись мистецтва публічного мовлення. Досягти цієї мети цілком ймовірно шляхом вирішення завдань, а саме: на матеріалі текстів оволодіти всіма операціями на етапах підготовки читця до виконання різножанрових художніх творів, одержати необхідні для виконавсько-мовленнєвої діяльності знання, розвинути відповідні уміння й навички публічного виразного читання й розповідання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будянський Д.В. Мистецтво мовлення вчителя як складова педагогічного артистизму // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2004. – С. 334 – 339.
2. Буяльський Б. П. Поезія усного слова: Азбука виразного читання. К.: Рад.шк., 1990. –С.82 –136.
3. Зайцева З. Техніка мови вчителя. – К., 1971.
4. Капська А. Практикум з виразного читання. – К., 1990.
5. Копчук А.М. Виховання читацьких інтересів учнів. – К.: Т-во: «Знання» УРСР, 1985. – 48 с.
6. Методика вивчення читацьких інтересів школярів. // Наукові основи методики літератури / За ред. Волошиної: Посіб. – К.: 2002.
7. Станіславський К. Робота актора над собою. – К., 1953.
8. Шкловська О. Методичні засади формування читацької компетенції. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. №7. – С. 10 – 14.

REFERENCES

1. Budyans'kyu D.V. Mystetstvo movlennya vchytelya yak skladova pedahohichnoho artystyzmu // Pedahohichni nauky. Zbirnyk naukovykh prats'. – Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka, 2004. – S. 334 – 339.
2. Buyal's'kyu B. P. Poeziya usnogo slova: Azbuka vyraznoho chytannya. K.: Rad.shk., 1990. – S.82 –136.
3. Zaytseva Z. Tekhnika movy vchytelya. – K., 1971.
4. Kaps'ka A. Praktykum z vyraznoho chytannya.– K., 1990.
5. Kopchuk A.M. Vykhovannya chytats'kykh interesiv uchniv. – K.: T-vo: «Znannya» URSR, 1985. – 48 s. – (Seriya VII «Pedahohichna»; №13).
6. Metodyka vyvchennya chytats'kykh interesiv shkolyariv. // Naukovi osnovy metodyky literatury / Za red. Voloshynoyi: Posib. – K.: 2002.
7. Stanislavs'kyu K. Robota aktora nad soboyu. – K., 1953.
8. Shklovs'ka O. Metodychni zasady formuvannya chytats'koyi kompetentsiyi. // Ukrayins'ka literatura v zahal'noosvitniy shkoli. –2006. №7. – S. 10 –14.

Kotliarenko S.

CULTURE OF TECHNIQUE OF SPEECH OF STUDENT-PHILOLOGIST IS MORTGAGE OF SUCCESS

With professional activity the features of theoretical and practical preparation of students-philologists are analysed in the article; mastering by the students of theoretical bases of educational disciplines of professional cycle and understanding of specific of the use of them during practical activity. Methodology of realization of analysis of text; classification and ability to apply the different methods of expressiveness in the process of reading (pose, gesture, mimicry); possessing facilities of emotional expressiveness of reading for opening and transmission of maintenance of text; by facilities intonation by the high level of own speech culture; by facilities of determination of emotional function of the marked words (emotional charge of text); by technologies of decision of creative perspective tasks of verbal action and analysis of text.

Keywords: practical preparation of student-philologist, analysis of text, educational-cognitive actively.